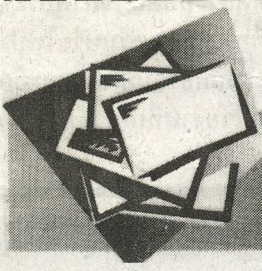

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	4 พ.ย. 2555	43	15373	5

จดหมายเหตุ ล้านนา

บูชาผางปะทัดยี่เป็ง

ผางปะทัดเป็นภาษาล้านนาหรือถ้วยประทีปในภาษาไทยกลาง ซึ่งทำมาจากดินเหนียวโดยนำมาปั้นขึ้นรูปคล้ายถ้วยเล็ก ๆ มีขนาดความกว้างประมาณ 1.5 นิ้ว ความลึกประมาณ 1 เซนติเมตร แล้วนำไปเผาไฟให้สุกเช่นเดียวกับการเผาอิฐ และการใช้ผางปะทัดนี้ก็จะใช้เฉพาะเดือนยี่เป็งเท่านั้น เมื่อมีผางหรือถ้วยแล้วสิ่งที่จะทำให้ผางปะทัดสมบูรณ์ก็คือเชื้อเพลิง ซึ่งประกอบด้วยฝ้าย ขี้ผึ้ง (ขี้ผึ้ง) และน้ำมันมะพร้าว ใช้ฝ้ายทำเป็นเกลียวมีฐานเป็น 3 แฉกเหมือนกับตีนของกา (มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนางพญากาเผือกที่ให้นกนิธพระเจ้า 5 พระองค์) แล้วนำมาใส่ในผางปะทัด เทน้ำขี้ผึ้งผสมกับน้ำมันมะพร้าว รอให้แข็งตัว เมื่อแข็งตัวเรียบร้อยแล้วก็ถือว่าการทำผางปะทัดเสร็จสิ้นและพร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	4 พ.ย. 2555	43	15373	5

ปัจจุบันผางปะตืดมีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดเล็กประมาณ 1.5 นิ้ว ขนาดกลางประมาณ 2 นิ้ว และ ขนาดใหญ่ประมาณ 3 นิ้ว ตลอดจนมีรูปทรงแตกต่างกันไป เช่น ทำรูปทรงเจกัน รูปสัตว์ รูป ถ้วยมีที่จับถือด้านล่าง สำหรับเชื้อเพลิงประกอบด้วยฝ้ายและเทียน ไขเป็นส่วนประกอบหลัก ผางปะตืดของล้านนาในอดีตนั้นจะมีขาย เฉพาะในช่วงเดือนยี่เป็งเท่านั้น (ประมาณตุลาคม-พฤศจิกายน) เดือน อื่น ๆ จะไม่มีขาย บุคคลที่ทำผางปะตืดส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ สาเหตุที่ทำครั้งแรกนั้นก็มิวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำไปบูชา (บูชา) พระ พุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เท่านั้น แต่เมื่อลงมือทำแล้วจะ ทำเพียงเล็กน้อยก็ทำให้ไม่คุ้มค่าวัสดุและแรงงาน และไหน ๆ ก็ทำ แล้วก็ทำเพื่อลูกเพื่อหลานไปด้วย ในขณะที่เดียวกันก็มีบ้านใกล้เคียง ก็ขอให้ทำเพื่อให้ด้วย และก็นำเงินมาให้เป็นค่าวัสดุในการจัดทำ พอในปีถัดไปนอกจากจะทำให้ลูกหลานแล้ว จึงได้ทำเพิ่มให้มากกว่า ปกติ เพื่อว่ามีผู้ต้องการอยากจะได้และก็เป็นจริงอย่างที่คิดไว้ จึง เป็นสาเหตุทำให้เกิดการทำ ผางปะตืดขาย ซึ่งการทำก็จะทำไม่มาก ไม่น้อยจนเกินไป ถ้าขายหมดแล้วก็หมดเลยหาซื้อที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว เหตุเพราะว่าเจตนาทำเพื่อเป็นพุทธบูชาเท่านั้น ไม่ได้คิดถึงกำไรขาดทุนอะไร และผางปะตืดของล้านนานั้นเวลาเขาจุดบูชาที่หน้าพระ ประธานในพระวิหารหรือพระอุโบสถนั้น จะมีกลิ่นหอมของขี้ผึ้ง (ขี้ ผึ้ง) กลิ่นของน้ำมันมะพร้าวที่ได้ผสมกันอย่างลงตัว เพียง 1 อัน ก็ได้กลิ่นหอมแล้ว แต่หากจุดเป็นร้อย ๆ อัน กลิ่นหอมจะกลบอบ อวนมากน้อยแค่ไหนท่านผู้อ่านก็ลองนึกดูเอาที่แล้วก็แล้วกัน ถึงแม้จะมี ความร้อนจากแสงไฟผางปะตืด แต่ผู้คนที่จุดนั้นก็ไม่ว่าจะลุกไป ไหน เพราะจิตมีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ บวกกับความหอมจากขี้ผึ้ง น้ำมันมะพร้าวและกลิ่นดินของผางปะตืด

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	4 พ.ย. 2555	43	15373	5

ที่ถูกเผาไหม้ ทำให้ผู้จุดเกิดความสุข ความปิติขึ้นในจิตใจอย่างบอกไม่ถูก และแสงสว่างจากผางปะติ๊ดนี้จะอยู่ได้นานเป็นชั่วโมง ตลอดจนการลุกไหม้นั้นจะไม่เหลือเศษของเชื้อเพลิงให้เห็นแม้แต่หยด

ผางปะติ๊ดของล้านนาในปัจจุบันที่ทำจากขี้เฝ้าง น้ำมันมะพร้าว นั้นแทบจะไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว มีแต่ ทำจากไขของสัตว์ผสมสารทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่าพาราฟินที่ช่วยทำให้เกิดการแข็งตัวเท่านั้น เมื่อนำไปจุดบูชาแสงไฟจะอยู่ได้ไม่นาน ประมาณสัก 20 นาที และก็จะดับลงและ/หรือลุกไหม้ไม่ถึง 5 นาทีก็ดับแล้ว ทั้ง ๆ ที่เชื้อเพลิงก็ยังคงค้างอยู่ในผางปะติ๊ดและไม่มีกลิ่นหอมใด ๆ ในขณะที่จุดบูชา ตลอดจนแสงไฟก็ยังร้อนจนไม่อยากจะเข้าใกล้ และมีขายตลอดทั้งปี ดังนั้น ผางปะติ๊ดของชาวล้านนาในอดีตทำขึ้นด้วยหัวใจ และจิตวิญญาณที่มีความเคารพบูชาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำด้วยความประณีต เอาจิตเอาใจเอาความดีความงามความรู้สึกใส่ลงไปด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาในผลานิสงค์ ผางปะติ๊ดในยุคสมัยปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการทำเพื่อธุรกิจการค้ามากกว่าความเคารพและศรัทธาอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามผางปะติ๊ดของคนล้านนาในอดีตและปัจจุบันก็ยังคงเป็นผางปะติ๊ดเหมือนกัน แต่อาจจะมีความแตกต่างในสาระและประเด็นที่สำคัญ ๆ ไปบ้างไม่มากนักน้อย

ในล้านนาไทยปัจจุบันได้แก่ เจียงใหม่ หละปูน ลำปาง

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	4 พ.ย. 2555	43	16373	5

แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน พอลถึงเดือนยี่เป็ง
ศรัทธาประชาชนผู้นับถือพุทธศาสนาจะนำเอาผางปะติดไปวัดในตอน
เย็น เพื่อจุดบูชาพระรัตนตรัยประกอบพระพุทธรูป พระธรรม และ
พระสงฆ์ ถ้าจุดบูชาที่บ้านก็มักจะจุดที่โต๊ะหมู่บูชา หิ้งพระ บ่อน้ำ
ครัวไฟ หม้อน้ำ ประตูป้าน ประตูป้องฉาง เทวดาประจำบ้าน พระ
แม่ธรณี เป็นต้น หลังจากบูชาแล้วก็มักจะมีการจุดโคมไฟบูชา จุด
ดอกไม้เพลิง เล่นพลุ เล่นประทัด ตลอดจนมีการละเล่นต่าง ๆ
ซึ่งเป็นประเพณีที่เราท่านทั้งหลายได้พบเห็นในทุก ๆ ปี

อานิสงค์การบูชา "ผางปะติดหรือถ้วยประทีป" มีเรื่องเล่า
สั้น ๆ ว่า มี "ทศตะเข็ญใจ" หนึ่ง ได้ไปผาฟืนอยู่ในป่าในวันเดือน
เพ็ญ (ยี่เป็ง) ชายคนนี้ได้คิดว่าวันนี้เราควรจะได้บูชาประทีป จึงบีบ
เอาน้ำมันจากแคบหมูในห่อข้าว และฉีกขายแขนเสื้อของตนเป็นไส้ประ
ทีป เอาน้ำมันหมูใส่ในถ้วยแล้วจุดไฟ และตั้งจิตอธิษฐานขอให้ตนพ้น
ทุกข์ การบูชาของชายคนนี้ทำให้เกิดแผ่นดินไหว ในขณะที่เดียวกันที่
พระเจ้าปเสนทิโกศลในนครสาวัตถีกำลังบูชาพระประทีปต่อพระพักตร์
ของพระพุทธเจ้า เมื่อเกิดแผ่นดินไหวจึงแคลงพระทัย ได้ทูลถาม
พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงดำรัสว่า การบูชาพระประทีปที่แผ่นดิน
ไหวนี้เนื่องมาจากการบูชาของนายทศตะเข็ญใจ ได้บูชาด้วยเจตนา
อันสูงยิ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลอยากจะได้บุญกุศลนั้นบ้าง จึงขอแบ่ง
บุญกับชายเข็ญใจ โดยพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์แลกเอาบุญ
ในที่สุดทำให้ชายเข็ญใจคนนั้นกลายเป็นเศรษฐีของเมืองสาวัตถีในคืน
วันนั้นเอง" ดังนั้น จึงเป็นความเชื่อว่าการบูชาผางปะติดหรือประทีป
นี้มีกุศลแรงตามทีกล่าวนมา.

สมทบ พจกรทิศ

คณะเทคนิคการแพทย์ มข.